

TÖÖLISTE HÄÄL

Jaanuar 1938

11. aastakäik

E. Töölisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälekandja

Nº. 54396
(L.S. 2. W.)

Sf 4178
Uueks aastaks.

Käesoleva numbriga „Tööliste Hääl“ alustab üheteistkümnendat aastakäiku.

Ilmumiseaja jooksul „Tööliste Hääl“ on kajastanud meie tööliskonna muresid, tuues ülevaateid töö- ja palgaoludest, sotsiaalseadusandlusest, ametiühingute ja töölisnõukogude tegevusest, tööliste elust välismail, ning kõigest muust, mis puutub tööliste ellu.

Kuna meie tööliskonna heaolu on sõltuv töölisorganisatsioonidest, siis „Tööliste Hääl“ on pannud erilist rõhku tööliskonna ametiühingulisele organiseerimisele, tuues selgitavaid põhimõtteid, kui ka tegevuse korraldamisse puutuvaid kirjutusi. Sellepärast on tarvilik, et kõik ametiühinglased kaasa aitaksid „Tööliste Hääle“ levitamisele tööliste hulgas, sest see omakorda aitaks laialdasi tööliste masse lähemale tuua ametiühingutele ja soodustaks organisatsiooni liikmete arvu suurenemist ja mõju tõusu.

Astudes teise aastakümnesse täname kõiki „Tööliste Hääle“ lugejaid ja kaastöölisi senise kaasabi eest ja soovime edukat ja tulemusrikast tööd uuel aastal.

Toimetus.

Veel on võimalik tellida „TÖÖLISTE HÄÄLT“ 1938. aastaks!

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused. Tellida võib ka otse talituselt, saates tellimishinna 5- või 10-sendistes postmarkides.

Hoolitsege selle eest, et ka teie tuttavad ei unustaks tellida „TÖÖLISTE HÄÄLT“ 1938. aastaks!

Tellimishind aastas ainult 1 kroon.

Aasta vahetusel.

J. Voiman.

Eesti ametiühingulise liikumise organisatsioonilise arengu seisukohalt ei ole möödunud 1937. aasta toonud midagi erakorralist. Praegu puuduvad veel täpsed kokkuvõtted kõigilt ametiühingult liikmeskonna arvu liikumise kohta, kuid seni saabunud arvud näitavad, et organiseerimistöö näib olevat läinud üldiselt tõusuteed. Mõnedes ühingutes on liikmete arv tõusnud eriti rõõmustavalt, teistes näib areng olevat läinud aeglasemalt, kuid seda võib kindlasti ütelda, et Eesti-*maa* Töölisühingute Keskliidu ümber koondunud ametiühingute liikmete üldarv pole langenud, vaid mõne tuhande võrra tõusnud.

Samuti näib kasvunud olevat ka ametiühingute varanduslik seis, mis omalt poolt kinnitab visa ja püsivat edasitungi.

E. Töölisühingute Keskliidu ajutine juhatus, tundes väga hästi kõiki ta tegevust takistavaid ja segavaid tegureid, on katsunud kogu liikumise edasiviimisele täie jõuga kaasa aidata, rõhutades kõikjal vabaametiühingulisi põhimõtteid ja püüdes nende alusel ka ühingutele olla toeks ja abiks. Kui aga liikumine ei lähe sellases tempos edasi, nagu vahest mõnel pool soovitakse, siis sellel praeguses olukorras on enam meie ametiühingulise siseelu põhjused takistuseks, kui midagi muud. Muidugi ei saa eitada ka teataval määral meie üldise olukorra väljakujunematuse takistavat mõju, kuid ametiühingud, kui neile on võimaldatud tegutseda, leiavad ikka edasirühkimise teid.

Ametiühingulise õigusliku korra alal ei toonud 1937. aasta võrreldes eelmisega mingisugust selgust. Riigivõimu poolt tarviliseks kuulutatud ametiühingute seadus jäi välja andmata, mille tagajärjel pidi oma tegevust jätkama ka E. Töölisühingute Keskliidu ajutine juhatus, ilma et tal võimalust oleks olnud aidata kaasa kogu liikumise loomuliku seisukorra restaureerimiseks. Nüüd on aga kuulda, et algaval aastal siiski saab teoks ametiühinguline seadus, mille järele enesestmõistetavalt hakatakse korraldama ümber ka kogu Keskliidu juhtimist. Millise kuju see seadus lõpuks omandab, pole

praegu muidugi teada, aga uude aastasse asudes tahaksime loota, et ta rajatakse põhimõtetele, mis tagavad ametiühingutele võimaluse jätkata oma olemasolu vabaametiühinguliste organisatsioonidena, see on: seesugustena, mis ise enese omavalitsuse teel määravad sõltumatult kellestki teisest oma töö ja tegevuse suuna, sest ainult seesugune ametiühingulise organisatsiooni kuju võib tagada, et eriti *organiseeritud tööliskond kasvab vastutusvõimeliseks ja meie ühiskondlikku elu edasiviivaks teguriks*. See oleks aga ka terve Eesti riigi seisukohast äärmiselt tähtis.

Kui meie ametiühingulises liikumises on olnud kõrvalekaldumisi eeltöödud seisukohtadest, siis see on seletatav meie liikumise nooruse ja kogematusesega, traditsioonide puudusega ja teinekord lihtsalt oskamatuses ning arusaamatusega. Aga eksitustest ju õpitakse, kaotuste kibedus sunnib edaspidi olema ettevaatlikum ja ettenägelikum. Targaks pole ometi keegi otsekohe sündinud. Ei saa sellepärast mõista hukka põhimõtet, et ta teostajad pole ikka olnud olukorra kõrgusel. Teiste maade kogemused näitavad, et sealgi on tehtud väga raskeid vigu, kuid vabaametiühinguline tee on neid siiski viinud lõpuks õigete sihtide ja ülesannete juure. Sellepärast ei tarvitseks keegi meilgi kahelda nende meetodite otstarbekohasuse juures.

Teiseks tähtsaks vabaametiühingulise liikumise alaks on kindlasti tööliskonna majandusliku heaolu korraldamisele kaasa aitamine. Möödunud aastal selleski mõttes jätkus edasitung, nagu seda olud lubasid. Kehtiva korra järgi meil ametiühingud otseselt ei saa siin aktiivselt kaasa töötada, neile ei ole jätetud võimalust palgarvõitluses tööliskonda ametlikult esindada. Kuid sellest hoolimata meie võime konstateerida, et *ametiühingud rõõmustaval viisil on teinud edukalt tarvilikke eeltöid palganõudmiste algatamiseks ja ettevalmistamiseks*. Meil on tulnud vaid leida teid, kuidas end seadusepäraselt rakendada. Seejuures nende leidlikkusele ei tohi keelduda tunnustuse andmisest.

Tegelikult on meie töötulide lahendamise sündinud kolmel teel: töötulide lahendamise komisjoni kaudu, kokkuleppel ettevõtjaskonnaga ju teatud viisil otsese aktsiooni kaudu, kus töötajad on ütelnud üles töölepingud ja lahkunud töölt streiki kuulutamata.

Nende kolme tee tulemusi vaadeldes peab tunnistama, et töötulide lahendamise komisjoni kaudu on seni töölistel õnnestunud saavutada kõige väiksemaid tulemusi. Millest see tingitud, kas seal on üks põhjus või mitu, see jäägu siin arutamata, aga tõsiolude nimetamatajätmiseks ei ole vähematki põhjust.

Hoopis suuremaid tulemusi on andnud töölise ja ettevõtjate vahel loodud kokkulepped, kus loomulikult mõlemad pooled on pidanud minema kompromissile. Sageli on aga siiski töölistele jäänud tunne, et tegevusvabaduse korral nende saavutused oleksid olnud suuremad, kuna ettevõtjaskonna tulud seda oleks vabalt võimaldanud.

Kõige suuremaid tulemusi on möödunud aastal saavutanud need, kes on läinud lepingu tühistamise teele. Kuid need on suuremalt osalt olnud kvalifitseeritud töölised. Nende võitlustulemuste järgi ei saa loomulikult teha üldisi järeldusi, kuid seda võime ometi praktilistest kogemustest järeldada, et töötulide lahendamise komisjoni kaudu neil ei oleks kunagi võimalik olnud saavutada seda, mida nad saavutasid otsese aktsiooni teel.

Meie tööstus elas läinud aastal tõusu tähe all, mida tõendab tööstusliku ekspordi tõus ja ka töölise arvu tunduv kasv. Oleks meie ametiühinguline liikumine tugevam, ta oleks võinud kindlasti saavutada suuremaid võite.

*

Rahvusvahelises ametiühingulises liikumises peab märkima kolme erilist sündmust, mis aset leidsid möödunud aastal.

Esimene on see, et Prantsusmaa ametiühinguline liikumine jätkas tormilist tõusu, mis algas juba 1936. aastal. Tänavuseks oli Prantsuse ametiühingute keskliidu liikmete arv tõusnud juba üle 5¹/₂ miljoni, kuna see umbes paar aastat tagasi oli vaid üks miljon. Säärase erakorralise tõusu põhjuseks oli kahtlemata rahvarinde valitsuse poolt teostatud sot-

siaalseadusandlus, mis kiskus kaasa määratu suuri hulki töölisi ametiühinguisse.

Teiseks tähtsaks sündmuseks rahvusvahelises ametiühingulises elus oli Ameerika Ühendriikide Ametiühingute Liidu astumine Rahvusvahelisse Ametiühingute Liitu möödunud aasta juuli kuul. Tema ja mõne teise vähema liidu liitumisega tõusis RAL liikmete arv seni olematule kõrgusele — 20 miljoni organiseeritud tööliseni.

Kolmandaks tähtsamaks sündmuseks oli see, et hilissügisel Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu delegatsioon, kes sõitis Moskvasse, saavutas seal Vene Ametiühingute Kesknõukogu esindajatega kokkuleppe ka nende astumiseks Rahvusvahelisse Ametiühingute Liitu.

Kuid ametiühingulise liikumise seisukohalt on ka tähtis tuletada meele möödunud majanduslikku aastat rahvusvahelise majanduse ulatuses, sest selle arengust oleneb see, mida oodata tuleval aastal. Ametiühingud töölise majanduslike organisatsioonidena suudavad normaalselt täita oma ülesandeid ikkagi ainult normaalsetes oludes, sellest ka nende loomulik huvi majandusküsimuste vastu.

Möödunud aasta kohta on tüübilisem kui statistika arvud üldiselt just need rekordid, mida kuust kuusse on saavutanud raua- ja terasetööstus maailmas. Need „rekordid“ on rekordid kahekordses mõttes: metalliproduktiooni kõrgeim saavutus, aga ka inimliku meeletuse kõrgeim tipp! Produktiooni tõus, mis andis peaaegu iga maa majandusele võimsa edasiarengu hoo, polnud mitte suunatud inimliku heaolu tõstmiseks ja üldise olukorra parandamiseks, vaid sõjale valmistamiseks. Sõjale valmistatakse ette sellise hoole ja põhjalikkusega, mida seni pole veel kunagi nähtud. Raua- ja terasetööstuse konjunktuur võib viia kas sõjani või uue maailmamajandusliku kriisini.

Kui vaadelda praegust olukorda terve inimhõimustuse seisukohalt, siis tuleme järeldusele, et maailmas suurem osa investeerimisi, mis on ju konjunktuurilise olukorra väljendajaks, pole mingid rahvamajandusele tähtsad investeeringud, vaid enamalt jaolt tähendavad surnut investeerimist, mis ei rikasta inimkonda uute väärtustega.

Tallinna Juuksetöoliste Ametiühing 20-aastane.

Möödunud aasta lõpul möödus Tallinna Juuksetöoliste Ametiühingu asutamise 20 aastat. 1917. a. lõpul oli juuksetöö alal töötavate tööliste olukord ääretult raske. Sel ajal puudusid igasugused sundmäärused, mis oleksid normeerinud töötubade lahtioleku aega ja sellepärast ei olnud sugugi haruldane, et töötati hommikul kella 7 kuni õhtu 10—11. Samuti puudus puhkepäävarahu. Palgaolud olid viletsad ja nõudsid kiiret revideerimist, sest elukallidus tõusis kiirelt. Nende pahede vastu võitlemiseks otsustasid ärksamad tööliselased asutada ametiühingu ja 19. nov. 1917. a. toimus juuksetöoliste ülelinnaline koosolek, kus otsustati asutada tööalale vastav ametiühing. Asutatava ühingu juhatusse valiti *A. Müülmann, H. Oriko, B. Horn, J. Pavlovsky, J. Raadik, V. Laens, O. Poom ja A. Rebane*. Äsja valitud ametiühingu juhatus asus energiliselt tööle ja varsti valmis sundmääruse kava ühes palganõudmisega, mis esitati tööandjatele ühes streigi ähvardusega. Kuna tööandjad tööliste nõudmistega ei leppinud, siis puhkes ülelinnaline streik, mis kestis 2 päeva, ja mille tulemusena tööandjad rahuldasiid töövõtjate nõudmised 100-protsendiliselt. Pärast õnnestunud streiki valiti vahekohus selleks, et lahendada päevakorrale kerkivaid küsimusi.

Okupatsiooni ajal tuli ametiühingu tegevus võimude korraldusel katkestada, kuid töö ühingus kestis siiski edasi ja omariikluse algpäevil jätkati tööd juba avalikult. Alalise vääringute ümberhindamise ja uute maksuvahendite käibeilumumisega kerkis esirinda jällegi töötasude korraldamine. 1919. a. algul sõlmitakse tööliste ja tööandjate vahel töötasude kokkulepe, mille iga aga on lühike. Mõne kuu möödumisel otsustab väiksearvuline peakoosolek käremeelsete elementide pealekäimisel esitada uue

palganõudmise, mis ka töölistele näis liialdatuna. Selle tagasilükkamisega tööandjate poolt kuulutati välja streik, mis ei leidnud enamiku tööliste poolehoidu, ja mis iseenesest hääbus ja mille tõttu tööliste olukord muutus pahemaks. Ametiühingu töö ja liikmete arv langes selle järelalusena sedavõrd, et tuli päevakorrale ühingu likvideerimise küsimus. Tuli pikem vaheaeg ühingu töös, ja alles 1927. a. võtab organiseerimistöö uut hoogu ja töölistekonnal näib jälle huvi tekkivat ametiühingu vastu. Liikmete arvu tõusuga muutub ka töö intensiivseks ja juhatus esineb tööliste huvide kaitseks sundmääruste muutmise puhul, esineb töömuretsemise büroona, korraldab omaabi ja annab toetusi. 1928. a. otsustati astuda E. Töölisühingute keskliidu liikmeks. Varsti tekkis vajadus luua jälle sidet ettevõtjate ametiühinguga, et ühiselt korraldada juuksurtöö alasse puutuvaid küsimusi, samuti peeti tarvilikuks sõlmida ettevõtjatega kollektiivlepingut. Võetakse osa uue sundmääruse väljatöötamisest ja katsekomisjoni tööst.

Vahepeal tekib ühingu tegevuses jällegi tühi koht ja ühingu liikmeraaamat 1932. ja 1933. a. näitab ainult 3 liiget. 1935. a. otsustab peakoosolek uuesti astuda E. Töölisühingute keskliidu liikmeks, kust ta vahepeal oli välja langenud. Edasi areneb ametiühingu töö normaalselt ja liikmete arv alatasa tõuseb. Käesoleval ajal on ametiühingul suurema üritusena kaalumisel kollektiivlepingu sõlmimine, mille üle peetakse läbirääkimisi tööandjatega.

Juubeli puhul peeti ühingu liikmete omavaheline koosviibimine rohkearvulise osavõtjaskonnaga ja trükiti nägus album hulga piltidega ja sisukate kirjutustega.

Praegu kuuluvad ametiühingu juhatusse *G. Villemson, E. Brand, E. Jürilo, A. Altermann ja E. Öunmann*.

Iga teadlik tööline loeb „TÖÖLISTE HÄÄLT“!

„Sabotaazi“-lood Kiviõlis.

Käesoleva aastaga hakkasid ajakirjanduses ilmuma sensatsioonilised teated „kahjurite“ jõugu tekkimisest põlevkivitööstustes, kes püüdvat takistada normaalset töö arengut. Esialgu olevat jõuk tegevuses „Kiviõli“ põlevkivitööstuses ja edaspidi arenevat tegevus laiemaulatuslikumaks, s. o. ka teistele kaevandustele. Nii usutamatud kui need teated ka ei olnud, leidis ajakirjandus võimaluse „sabotaazi“ teateid alatasa täiendada. Peab kohe alguses märkima, et teateid „sabotaazist“ ei saanud poliitilise juurdluste materjalidest, sest poliitsei mingit juurdlust toimetanud ei ole, vaid eraisikutelt.

Mis oli siis nende kõmuliste kuulujuttude aluseks? Hoopis väikese tähtsusega juhtumine, mis põlevkivitööstustes on igapäevane nähe. Nimelt, vallandati üks kaevur ja vallandatu, selleks et ettevõtte juhtivatele jõududele meeldida, läks nende jutule ja rääkis õudseid lugusid 80-nepealisest jõugust, mis hakkab ründama kaevandusi. Harilikult seesuguseid sonimisi ei panda tähele, kuid sel korral oli mees oma jutuga teretulnud. Põhjuseks oli vana vimma käitise juhatuse ja kaevandustöölise ühingu vahel. Juba ühingu tekkimisest peale vaadati administratsiooni poolt sellele viltu. 1936. a. Kiviõli tööliste streik valas õli tulle. Mõõdunud aastal, kui tekkis mõtetelahkumine käitise juhatuse ja kogu Eesti töölistkonna vahel välistöölise sissetoomise küsimuses, ja milles Kaevandustöölise Ühingu oli üks aktiivsemaid, otsustati nähtavasti käitise juhtivate tegelaste poolt kui mitte kogu ühingu, siis Kiviõli osakonna tegevust pidurdada. Ühingu kohapealse osakonna juhtivate kui ka teiste aktiivsemate tegelaste töölt vallandamine sai igapäevaseks nähteks. See asjaolu tegi inimesed paratamatult ettevaatlikuks,

sest töökoha kaotamine ei ole nali. Kuid vaatamata sellele ei läinud korda osakonda hoopis välja suretada. Nüüd siis kasutati ühe vastutustundetu inimese väljamõeldusi selleks, et osakonna tegevust ühel hoobil paralüüsida. Nimelt olevat see inimene mõista andnud, et saboteerijate jõugu taga seisab ametiühing. Ühingu juhatuse energiliste sammude tõttu on suudetud hoop kõrvale juhtida, kuid siht on osaliselt siiski saavutatud. Oma kahtlustega ühingu vastu on käitise juhatustööliste mõista andnud, millisel seisukohal ta asub ühingu suhtes. On selge, et töölised ühingu liikmeks astumisega muutuvad ettevaatlikuks ja see asjaolu võib mõjuda ametiühingu tegevusele pidurdavalt. Ametiühingul põlevkivi rajoonis on aga väga tähtsad funktsioonid, millede äralangemine annab end valusalt tunda kogu kohapealsele töölistkonnale. Oma otsuste ülesannete kõrval, töö- ja palgaolude korraldamisel, on ametiühing oma ülesandeks võtnud ka ebaloomulikult kõrge elukalliduse allaviimise normaalsele tasemele. Selles küsimuses on tehtud hulk tagajärjerikast tööd. Ka on palju tööd tehtud erakordselt sagedate tööõnnetuste vastu võitlemiseks, selle töö jätkamine oleks suure tähtsusega. Sellepärast, vaatamata raskustele, peaksid töölised ka tulevikus üksmeelselt ühingu tööd toetama.

Põlevkivitööstuste laienemisega kasvab selle tööala osatähtsus meie tööstuses, samuti ka selle ala tööliste osatähtsus meie tööliste hulgas. Tööliste olukorra parandamine on riikliku tähtsusega ja selle ülesande täitmisest ei tohi töölisi välja arvata. Selleks kaasa aidata saavad töölised kõige mõjuvaimalt oma kutseorganisatsioonide kaudu, ja sellepärast, vaatamata olukorrale, tuleb töölistel oma organisatsioonidele truuks jääda.

Ametiühinglased ja töölistvanemad, saatke „TÖÖLISTE HÄÄLELE“ kirjeldusi oma töökohtadest, palga ja töötingimustest, ametiühingute ja töölistnõukogude tegevusest, töölistkoosolekutest ja seal vastu võetud otsustest ning üldse kõigest, mis puutub tööliste ellu.

Sotsiaalseadusandlus.

Tööõnnetuste vältimine ja töötervishoid.

1. juunil 1938. a. hakkab kehtima Tööstusliikude käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrus (RT 96 — 1937), kuna samast ajast alates kaotab maksvuse valdav osa end. venekeelsest Vabrikutööstusliikudes käitistes tööõnnetuste vältimise määrusest (§§ 1—31, 51—79 ja 92—94). Viimastest jääb maksma ainult töömehanisme (täidesaatvad mehhanismid) käsitatav osa (§§ 80—91). Uus Tööstusliikude käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrus vastab üldjoontes sama määruse kavale, mis avaldatud „Töölise Hääles“ (nr. 9 ja 10 1937. a.), ainult viimases osas, alates transmissioonidest, on mõningaid muudatusi ja väljajätmissi.

„Ettevõtte“ asemele „käitis“.

15. dets. 1937. a. hakkas kehtima Mõnede töökäitise seaduste muutmise seadus (RT 101 — 1937), mis määrab, et Tööstusliku töö seaduses (töölise kindlustamine haiguste ja õnnetusjuhtumite vastu), Seaduses laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes ja Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduses tuleb lugeda „ettevõtte“ asemel „käitis“. Selle seadusega on tahetud majanduslikul teel teostatavate ehituste töölised viia jälle töökäitise ja sotsiaalkindlustuse seaduste alla, kust nad ühe hiljutise Riigikohtu otsuse põhjal välja langesid.

Meremeeste tööaeg.

1. jaan. 1938. a. hakkas kehtima Meremeeste tööaja seadus (RT 101 — 1937), mis seni meil üldse puudus. Seadus on maksev isikute kohta, kes ei teeni 1) sõjalaevadel või sõjaraudel riigilaevadel, mis on määratud ainult administratiivsete ülesannete täitmiseks; 2) aurulaevadel mahuga alla 100 brutoregistertoni ja purjelaevadel mahuga alla 300 brutoregistertoni; 3) kalapüügi, jäälõhkujate, vedur- või päästelaevadel; 4) lõbusõidujahtidel; 5) praamidil või lotjadel; 6) laevadel, kus teenivad ainult laevaperemehe perekonnaliikmed (§ 2). Seadus määrab üksikasjalikult meremeeste hariliku tööaja laevadel, mida kasutatakse pikemaks reisiks, samuti laevadel, mida kasutatakse lühemaks reisiks, edasi on reguleeritud tööaeg pühapäevadel ja riiklikudel pühadel, edasilükkamatud ja julgeolekutööd ning ületunnitöö ja ületunnitöötasu. Ületunnitasuks on ette nähtud vähemalt $\frac{1}{150}$ laevatoidul oleva meremehe rahalisest kuupalgast (§ 22). Seaduse täitmise järelevalve on pandud munsterdajatele ja tööinspeksioonile (§ 25).

Ühes Meremeeste tööaja seadusega on täiendatud ka Kriminaalseadustikku, mille järgi laeva omanikku, laevajuhti või tema asemikku, kes ei täitnud meremeeste tööaega korraldavaid seadusi või määrusi, karistatakse arestiga mitte üle 3 kuu või rahatrahviga mitte üle 300 kr. (§ 358^b).

Sadamatöölised.

1. nov. 1937. a. hakkas kehtima Sadamate seadus (RT 84 — 1937), mis korraldab ka sadamatöölise registreerimist. Selle järgi võivad sada-

mas töötada ainult need isikud, kes on end selleks vastava sadamakapteni juures registreerinud. Sadamakapten võib registreerida sadamatööliseks ainult isikuid, kes on vähemalt ühe aasta elanud sadama asukoha või selle naabruses olevate omavalitsuste administratiivpiires (§ 43). Sadamakaptenil on õigus kõrvaldada töödelt isikuid, kes pole registreeritud sadamatööliseks ja samuti neid, kellel seal töötamine keelatud (s. t. isikud, keda on korduvalt karistatud varguse või salakaubaveo eest või kes on korduvalt rikkunud tolliseadust) (§§ 46 ja 45).

Raudteeteenijad ja -töölised.

1. jaan. 1938. a. hakkas kehtima Raudteede valitsemise seadus (RT 80 — 1937), mille 4. peatükk reguleerib raudteeteenijate ja -töölise õigusi ning kohustusi, nende läbikäimist ülematega jne.

„Ehitaja“ töölised.

1. dets. 1937. a. hakkas kehtima Riigi ehitusettevõtte „Ehitaja“ põhimäärus (RT 86 — 1937), mille alusel ettevõtte allub töökäitise suhtes erettevõtete kohta kehtivale eeskirjale (§ 9). „Ehitaja“ töölised on kindlustatud õnnetusjuhtumite vastu ja kuuluvad haiguskindlustusele ühistel alustel tööstusliikude erettevõtete töolistega (§ 11).

Töbörsid ja avalikud tööd.

1. dets. 1937. a. hakkas kehtima Valitsemise korraldamise seaduse muutmise seadus (RT 90 — 1937), mille alusel kaotatakse Teedeministriumi avalikkude tööde osakond ja Töbörside korraldamine ning järelevalve viiakse üle Sotsiaalministeeriumi Töökäitise ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna alla.

Öötöökeeld pagaritööstuses.

17. dets. 1937. a. hakkas kehtima Pagaritööstuses öötöö keelu seaduse muutmise seadus (RT 100 — 1937), mis pikendab eeltähendatud seaduse § 9 maksimaalset kuni 1. sept. 1938. Eeltähendatud § 9 näeb nimelt ette, et tööruumide ja eluruumide vahel ei tohi olla mingit ühendavat ust.

Välitöölised.

30. nov. 1937. a. hakkas kehtima Välismaalasi peatusloa- ja registreerimismaksust vabastavate tööalade määrus (RT 95 — 1937), mille alusel on tööaladeks, kus välismaalt Eestisse toodud töölised on vabastatud peatusloa- ja registreerimismaksust, põllu- ja kaevandustööd.

Pühapäevadel lubatud tööd.

3. dets. 1937. a. hakkas kehtima Seltskondlikudes huvides elanikkude igapäevaste tarviduste rahuldamiseks pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja täiendus — (RT 93 — 1937), mille järgi selliste tööde hulka loetakse ka raadioringhäälingu saatjateamades saatkava üleandmiseiga ühenduses olevad tööd.

Riigi-päevatöölise pühade-lisatasu.

Vabariigi Valitsuse otsusega 17. dets. 1937. a. (RT 103 — 1937) lubatakse maksta riigiasutiste ja ettevõtete vastavatest töökreeditidest päevatöölisele, kes on olnud 1937. a. riigiasutuste või ettevõtete teenistuses vähemalt 6 kuud, jõulupühade puhul lisatasu kr. 10.— igale töölisele. Lisatasu võib maksta ka eripõhikirjade või erieelarvete alusel tegutsevates riigiettevõtetes, kui nende eelarved seda võimaldavad.

Vabaduse Risti kavaleride haiguskindlustus.

1. veebr. 1938. a. hakkab kehtima Vabaduse Risti kavaleride haiguskindlustuse seadus (RT 103 — 1937), mille järgi võimaldatakse haiguskindlustust E. Vabariigi kodakondsusse kuuluvatele Vabaduse Risti kavaleridele (§ 1), välja arvatud need, kel on haiguskindlustusõigus teiste seaduste alusel (§ 2). Arstiabi antakse Vabaduse Risti kavaleridele üldjoontes samal määral kui riigiteenijatele (v. § 5),

keda loetakse kindlustuskandjaks (§ 6). Ravi- ja muud haiguskindlustuskulud tasub kindlustatu ise täiel määral ära ja esitab kuluarved oma elukoha omavalitsusele, kes need kindlustatule välja maksab. Hiljem tasub haiguskindlustuskulud omavalitsustele Sotsiaalministeerium (§ 7).

Riigimetsateenijate kogud

14. dets. 1937. a. hakkas kehtima Riigimetsateenijate kogude seadus (RT 99 — 1937), mille alusel riigimetsateenijate koondamiseks nende kutselaste huvide kaitsemiseks ja esindamiseks, ametioskuse arendamiseks, majandusliku omabi korraldamiseks jne. asutatakse riigimetsateenijate kogud, kes tegutsevad avalikõiguslikul alusel juriidilise isiku õigustega (§ 1). Kogude tegevliikmeteks on kõik riigimetsade valitsemise ja korraldamise alal tegutsevad koosseisulistel kohtadel teenivad riigiteenijad (§ 2).

Juriidiline nõuanne.

Toimetaja E. Töölisühingute Keskliidu juriidilise büroo juhataja advokaat A. Küng (Tallinn, Vanaturg 1, telefon 483-25. Büroo avatud igal tööpäeval kella 9—10 ja 16—18).

Ületundide tasu.

Küsimus: Kas võib käitises vahina teenistuses olev tööline nõuda teenistuses olnud ületundide eest 50%-dulist lisatasu?

Vastus: Eitav.

Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse § 2-se pk. 5-da järgi tehtud ületundide eest ei saa lisatasu nõuda vahid, tuletõrjujad ja uksehoidjad, kes ei pea töötama kogu aja, vaid ainult olema töövalmis, ja võivad viibida töövalmis olemise ajal oma korteris või selleks eraldi määratud ruumis. A. K-g.

Küsimus: Kas on kehtiv tööandja ja tööline vahel sõlmitud kokkulepe selle kohta, et tööline loobub tehtud ületundide eest seaduses ette nähtud lisatasust?

Vastus: Selle vaieldava küsimuse lahendas Riigikohus (ts. os. nr. 110 — R — 1936. a.) selles mõttes, et sellised kokkulepped on seaduse ees tühised.

Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse § 4 keelab ületunnitöö, välja arvatud üksikud juhtumid, millal see sama seaduse järgi on lubatud. Kuid igal juhul tuleb seaduse § 13. kategoorilisel nõudel maksta ületundide eest vähemalt 50% rohkem kui normaaltunnitöö eest. Neist seaduse määrustest peab järeldama, et tööandja ja tööline kokkulepe ületunnitöö tasust loobumise kohta on tühine, sest midu kaotaks seadus efektiivsuse. Eelpooltoodud seisukohast järeldub, et kuigi tööline tööle asudes lubas loobuda ületundide tasust (on teada juhu-seid, kus tööandja ainult sellise lubaduse korral tööle tööle võttis) võib ta hiljem ometi nõuda kohtuteel vastavat tasu. A. K-g.

Kas on palganõudmine õigustatud?

Küsimus: Tööandja varandusest ei jatku kõigi võlanõudjate nõudmistele rahuldamiseks. Kas tööline palganõudmine on eesõigustatud, s. t. kas

tööline saab kogu saadaoleva palga tööandjalt kohtupristavi kaudu sissenõutud summast kätte või tuleb kogu sissenõutud summa kõigi võlanõudjate vahel jagamisele proportsionaalselt nende nõudesummale.

Vastus: Töölise palganõudmine on eesõigustatud alpool märgitud järjekorras ja ulatuses.

Tsiviilkohtupidamise seaduse § 1215 põhjal jaotatakse võlgnikult (tööandjalt) sissenõutud summad järgmiselt. Kõigepealt tasutakse sissenõudmise kulud. Siis rahuldatakse nõudmised järgmises järjekorras:

- 1) nõudmised, mille kindlustamiseks on panditud müüdnud vallasvara,
- 2) tööliste ja teenijate palganõudmised, kelle palgasumma kuus ei ületa 60 krooni, kuid mitte rohkem kui 180 krooni igal üksikul isikul,
- 3) laste elatusraha nõudmised (alimendid), kuid mitte rohkem kui 25 krooni kuus ja 150 krooni kogusummas iga üksiku lapse kohta.

Ülejääk jaotatakse teiste kreditoride vahel proportsionaalselt neile saada tulevatele summadele. A. K-g.

Küsimus: Kas võib tööline lõpetada töölepingu ilma ülesütlemiseta põhjusel, et tööandja pole talle välja andnud palgaraamatut?

Vastus: Võib. Tööliste töölepingu seaduse § 17 näeb ette, et tööline võib lõpetada töölepingu tööandjaga ilma ülesütlemata määramata ajaks sõlmitud lepingu puhul, kui tööandja ei täida töölepingu või töökaitsese seaduste nõudmist tööline vastu. Tööliste töölepingu seadus (§ 28) näeb aga ette, et tööandja on kohustatud igale töölisle (välja arvatud proovile võetud töölisle) lepingu sõlmimisel maksuta välja andma palgaraamatut. Pole tööandja seda teinud, on ta järelikult rikkunud tööliste töölepingu seaduse nõudmist ja tööline võib lõpetada määramata ajaks sõlmitud töölepingu ilma ülesütlemata. Samal põhjusel võib

tööline lõpetada ka määratud ajaks või kindlaks määratud töö täitmiseks sõlmitud lepingu enne lepingu lõppemise tähtaja kätte jõudmist.

A. Kls.

Küsimus: Missugused tagajärjed on sellel, kui tööline lõpetab töölepingu ilma ülesütlemiseta või enne lepingu lõppemise tähtaja kätte jõudmist?

Vastus: Lõpetab tööline töölepingu enne lepingu lõppemise tähtaja kätte jõudmist või ilma ülesütlemiseta ja tal ei ole selleks seaduses (Tööl. töölep. s. § 17) ettenähtud põhjusi, siis võib tööandja tööliselt üldises tsiviilkorras nõuda kahjutasu selles ulatuses, palju ta tööliste sellise ebaseadusliku teguviisi läbi kahju on saanud.

Põhjused, mis võimaldavad töölisel lõpetada töölepingut ilma ülesütlemiseta või enne töölepingu lõppemise tähtaja kätte jõudmist (s. t. millal tööandja ei saa tööliselt nõuda kahjutasu), on lühidalt järgmised: kui tööandja, ta leibkonnaliikmed või tööjuhatajad kohtlevad töölist halvasti, kui tööandja ei täida töökaitse seaduste nõudmisi, kui tööandja varustab töölist alaväärtusliku toiduga või annab talle korteriks elamiskõlbmatud ruumid, kui töö mõjub hävitavalt tööliste tervisele ja kui töölisel mõne ta leibkonnaliikme surma puhul tuleb muuta elamiskohta (vt. Tööl. töölep. s. § 17).

A. Kls.

Küsimus: Kas võib töölist palgata kordvalt prooviajaks?

Vastus: Võib. Tööliste töölepingu seadus selleks takistusi ei tee. Kui aga peale prooviaja möödumist sõlmitakse uus leping prooviajaks, siis tuleb seda teha sõnaselgelt, sest kui seda ei ole tehtud, siis loetakse seaduse järgi uus leping sõlmituks määramata ajaks. Ühe prooviaja lõpp peab olema tähistatud prooviaja lepingu lõpetamisega (lõpuarvega) ja teise algus uue prooviaja lepingu sõlmimisega.

A. Kls.

Küsimus: Kui tööline on sõlminud töölepingu (suuliselt) palgaga 20 kr. nädalas ja seda palka

ka tegelikult saab, kuid tööandja poolt talle antud palgaraamatusse, kuhu ka tööline ise alla on kirjutanud, on kantud töölepingu ossa 10 kr. kuus ja vastavalt sellele täidetud ka palga arvutuse osa, kas siis päeva pealt vallandamise puhul (ilma vastava põhjusega) tööline saab nõuda kahenädalast etteütlemistasu 10 või 20 kr. nädalapalga alusel?

Vastus: Ülesütlemistasu saab tööline loomulikult nõuda sõlmitud ja talle ka tegelikult makstud palga alusel, s. t. 20 kr. nädalas, kui ta suudab tõendada, et tal oli leping sõlmitud 20 kr. nädalapalgaga ja seda tegelikult ka talle maksti. Asjaolul, et tööandja töölistele oli välja annud valesti täidetud palgaraamatu (nähtavasti selleks, et varjata haigekassale valendmete andmist), ei ole tööliste poolt etteütlemistasu nõudmisel mingit tähtsust, isegi siis, kui tööline sellele on alla kirjutanud, sest oma juriidiliselt iseloomult ei ole palgaraamatu mitte tööleping ise, vaid ainult selle tõenduseks, et tööleping on tööliste ja tööandja vahel sõlmitud (vt. Riigikohtu adm. osak. otsus 5. nov. 1937. a. nr. 274 I), kusjuures juhul, kui palgaraamatu on tööandja poolt valesti täidetud, see ei saa loomulikult oma valesti täidetud osades olla enam tõenduseks.

Töölistele lepingu sõlmimisel palgaraamatu andmine ja sinna kogu palga sissekandmine on tööandja kohustuseks, kes üksi selle nõude täitmise eest vastutab. Ei ole nüüd tööandja palgaraamatusse sisse kannud kogu töölistele makstud palka, siis tööandja sellise ebaseadusliku teguviisi läbi ei või saada kitsendatud tööliste seaduslikud õigused. Siinjuures ei ole oluline asjaolu, et tööline valesti täidetud palgaraamatule alla on kirjutanud, seega sellega nõus on olnud, sest Tööliste töölepingu seaduse eeskirju, mis näevad ette, et kogu palk tuleb kanda palgaraamatusse, ei saa muuta isegi omavahelise kokkuleppe teel.

A. Kls.

Ringvaade.

Sotsiaalminister sotsiaalreformidest.

Hiljuti Pärnus peetud kõnes puudutas sotsiaalminister uusi oodatavaid sotsiaalseadusi. Möödunud aasta jooksul on sotsiaalministeeriumi poolt välja töötatud 18 uut sotsiaalseadust ja 28 määrust, millest mitmed on kehtima hakanud ja paljud lähemal ajal hakkavad. Eriti kiire iseloomuga seaduste kehtima hakkamist on oodata lähemal ajal. 1. aprillist s. a. hakkab kehtima emade- ja lastekaitse seadus ning lastekaitsefondi seadus.

Haiguskindlustuse, tööõnnetuste vastu kindlustamise ja vanaduse, invaliiduse ja perekonna kindlustamise seadused on aluseks suurele sotsiaal-

reformile, mis tuleb kõik viia ühte süsteemi. Vanaduse, invaliiduse ja perekonna kindlustamise seaduseelnõu kohta pole vabariigi valitsus veel seisukohta võtnud, kuid seadus on juba välja töötatud. Sotsiaalkindlustus haaraks 190.000 töölist, ühes nende perekondadega kokku ümmarguselt 350.000 inimest. Selle seaduse alla kuuluksid tööstustöölised, hooajatöölised, põllutöölised, meremehed, transporttöölised jne. Kindlustuse summad koguneksid tööandjate, tööliste ja riigi poolt, kus juures tööandja kui ka tööline maksaksid 3 protsenti palgast. Seni on riik sotsiaalkuludeks kulutanud 7 protsenti eelarvest, kuna sotsiaalreformide

teostamise järele see tõuseks 10 protsendini. On kavatsusel haiguskindlustus, tööõnnetuste vastu kindlustus ja vanaduse, invaliidsuse ja perekonna kindlustus ühendada üldise organisatsiooni ja administratsiooni alla.

Ametiühingud Tallinna Töölise Ühispanga liikmeiks.

Tallinna Töölise Ühispank, mille tegevus on edukalt arenenud, pöördus kõigi Tallinnas asuvate ametiühingute poole järgmise ringkirjaga:

Käesolevaga pöördume kõigi Tallinnas asuvate kutsealaliste organisatsioonide poole üleskutsega, luua ühedamat koostööd nimetatud organisatsioonide ja Tallinna Töölise Ühispanga vahel.

Organisatsioonide liikmed, kelle poole Tallinna Töölise Ühispank käesolevaga pöördub, osutuvad peamisteks Tallinna Töölise Ühispanga laenuarvitajateks. Siinjuures tuleb aga tähendada, et diskontopäevadel ühispankale esitatud laenusoovivaldustes nõuetav summa sageli mitmekordselt ületab summa, mida ühispank antud momendil oma reservidest suudab rahuldada. Üldiselt on ju teada, et töölistel ja teistel laenuarvitajail pole võimalik suurematest pankadest kergesti laenu saada, mille tõttu Tall. Töölise Ühispanga klientuur laenusoovijate näol osutub eriti suurearvuliseks.

Ühispanga majandusliku jõu suurendamine, tegevuse hoog ja tõus oleneb tunduvalt kutsealaliste organisatsioonide koostööst ühispannaga, mille loomulikuks tagajärjeks oleks see, et Tall. Töölise Ühispank saaks kergemini saavutada oma õiget sihti, s. o. paremini rahuldada oma rohkearvuliste laenuajajate soove.

Lootes kõigi organisatsioonide kaasabile ja tõhusale koostööle, Tall. Töölise Ühispanga juhatus otsustas edaspidi laenu anda eeskätt vaid kutsealaliste organisatsioonide liikmeile, kusjuures laenu andmisel võimalust mõõda saab organisatsiooni huvides silmas peetud organisatsioonide poolt antavaid näpunäiteid ja soove. Koostöö säärasel kujul oleks omakorda soodustuseks ka Teie organisatsiooni tõusule ja liikmete arvu suurenemisele.

Eeltoodut arvesse võttes palume Teid lähemal juhatuse koosolekul arutusele võtta organisatsiooni ja Tall. Töölise Ühispanga vahel tihedama koostöö loomise, panga liikmeiks astumise, kassatagavarade hoiuletoomise jne. küsimust ja vastavaist otsustist meile teatada, et võiksime nendega arvestada ühispanga edaspidise tegevuse juures.

Vajalikkuse korral lähema informatsiooni saamiseks palume pöörduda suusõnal, kirjalikult või telefonil ühispanga poole. Pank asub Tallinnas, Pärnu mnt. 41 esimesel korral ja on avatud igal tööpäeval kella 9—14 ja 18—19 ja laupäeviti kella 9—1 päeval, tel. 469-46.

Ülevaade ametiühingute 1937. a. tegevusest.

E. T. Keskliitu kuuluvate ametiühingute pere täienes 1937. a. kaheksa kutseorganisatsiooni võrra. Keskliitu astusid järgmised organisatsioonid: Tallinna Puu-

töölise Ametiühisus (hiljem muudeti Eesti Mööbelseppade Kutseühinguks), Tallinna Ämmaemandate Selts, Eesti Metsapraakerite Ühing, Elektrikute Ühing, Tartu Elektrimontööride Ühing, Tapa Töölise Ühing, E. V. Raudtee Ehitustöölise kutseühing ja Narva Ehitustöölise Liit. Liikmeks astumise momendil olis neis ühinguis kokku 712 liiget.

Keskliitu kuuluvate organisatsioonide tegevus arenes möödunud aastal normaalselt. Ühingute sisetevetus oli intensiivne ja peamist rõhku pandi organiseerimisele. Kuna ühingute möödunud aasta tegevusaruanded saabusid alles kevadeks, siis käesolevas kirjutuses on toodud lühike kokkuvõte ühingute tegevuse tähtsamatest momentidest.

E. Meremeeste Ühingu tegevust tähistavad uued palganormid, mis pandi maksma kevadel, ja tööaja seadus, mille väljatöötamine langes aastat teisele poolele ja mis hakkas kehtima 1. jaanuarist k. a. Mõlemate väljatöötamisel esines töövõtjate huvide kaitsjana E. Meremeeste Ühing. Kuigi nimetatud kokkulepe ja seadus ei rahulda meremehi täies ulatuses, tõid nad siiski hulga paremusi võrreldes endisega. Ühingu liikmete arv näitas pidevat tõusu ja samuti kõrgendati liikmemaksu. Ühingu väljaminekutest võiks nimetada võrdlemisi suurt postikulu, sest ühendusepidamine liikmeskonnaga, kes on laiali kõikidel maailma meredel, on kulukas.

E. Raudteetöölise Ühisus pidas oma 10 a. tegevusjuubelit. Kuna raudteetöölised ei saa seaduses ettenähtud korras oma palga- ja tööolusid parandada, siis on see töö ühingu õlgadel. Ühingul on 6 osakonda: Tallinna, Valga, Mõisaküla, Narva, Tapa ja Sonda. Liikmete arv on tõusnud.

E. Ehitus ja Puutöölise Ametiühing viis edukalt läbi parketitöölise kollektiivlepingu. Samuti asutati rida uusi osakondi. Häirivalt mõjusid aasta lõpul tekkinud sisetülid ühingu.

E. Trükitöölise Liidu tegevuse tähtsamaks momendiks oli liidu puhkekodu valmimine Aegviidus. Puhkekodu läks maksma üle 10.000 krooni. Põhjapaneva ja ulatusliku tähtsusega trükitöölise elus on liidu volikogu poolt vastuvõetud „Töö-

tuse puhul abistamise fondi määrused." Möödunud suvel tähistas Tallinna Trükitöölise Ühingu oma 20 a. tegevust. Intensiivne oli kultuurtoimkonna töö.

E. Autojuhtide ja Mototehnikute kutseühingu tegevuse alustamisest möödus 20 aastat. Ühingu on üks tugevaimaid kutseühinguid ja on ülemaalse iseloomuga. Ühingu töötas välja kavandid liiklemiskorraldamise ja liiklemisõnnetuste vastu võitlemise kohta. Samuti ka tööaja, tööolude, palgalise puhkuse ja sotsiaalkindlustuse küsimuste kohta. Ühingu kavandid on vastavates ametiasutustes tähelepanu leidnud. Möödunud aastal asutatud Autoliidus on ühingu domineerivaim.

E. Tekstiitöölise Ühingu andis ajutine juhatus asjaajamise üle asemikkudekogu poolt valitud juhatajale. Tähtsaimaks momendiks ühingu töös oli kollektiivlepingu sõlmimise ettepanek tööandjatele. Muu tegevus on seisnud peaaegjalikult organiseerimistöös. Ühingu osakondadest parimini on organiseeritud Sindi. Narvas asutati osakonna juure orkester, kes on esinenud iseseisva kontserdiga.

E. Rätsepatöölise Liitu kuuluvatest ühingutest tähistasid oma 30-aastasest tegevust Tallinna ja Tartu ühingu. Intensiivselt ja edukalt on töötanud Tallinna ühingu. Palgavõitluse alal saavutati paremad töötasud. Ühingu liikmete arv kasvas mitmekordseks. Ühingu juures töötas õpiring asjaajaja juhtimisel. Nii-sama edukalt töötas ka Tartu ühingu, seal üks tugevaimaid.

Teised liitu kuuluvad ühingu, Pärnu ja Narva, ei avaldanud mingisugust tegevust.

Kaevandustöölise Ühingu, mille tegevus peale ebaõnnestunud streiki katkes, alustas möödunud aasta algul uuesti tegevust. Tähtsaks küsimuseks ühingu elus oli välisöölise sissetoomise vastu võitlemine kaevandustesse. Tänuväärne töö, mis andis häid tulemusi, tegi ühingu elukalliduse vastu võitlemises kaevanduste rajoonis. Anti välja kaevandustöölise ühingu aastaraamat.

E. Nahatöölise Liitu kuuluvatest ühingutest pidasid Tallinna ühingu 10-a. ja Pärnu ühingu 5-a. juubelit. Tallinna ühin-

gu liikmete arv, mis näitas vahepeal langust, on uuesti tõusnud. Narva ühingu liikmeskond näitas hoogsat kasvu. Samuti omandati seal ühinguale alalised ruumid.

E. toidu ja maitseainete töölise ühingu asutamisest möödus 20 aastat. Tegevuse ülevaateks anti välja album. Ühingu pere kasvas aasta jooksul mitmekordseks. Uue osakonnana asutati tubakatöölise osakond. Ühingu algatusel korraldati kõigis šokolaadi ja tubakatööstuste töölisvanemate valimisi. Samuti oli ühingu tegev leiva-, šokolaadi- ja tubakatöölise palganõudmiste aktsioonides, mis lõppesid võrdlemisi edukalt. Ühingu juure asutati näitering ja rahvatantsurühm.

Tallinna Kullasepatöölise Ühingu initsiatiivil revideeriti maksvat kollektiivlepingut ja sõlmiti tööandjatega uus kokkulepe töötasude suhtes, mis tõusid 10% võrra. E. Haridusliidu kaasabil korraldati kursus kullasseppadele-graveerijatele.

Tallinna Metallitöölise Ühingu muutis oma põhikirja ja kaotas ära uute liikmete kohta käivad kitsendavad määrused. Ühingu liikmete arv näitas juurekasvu.

Ahjutöölise Ühingu lõpetas maksva kollektiivlepingu ja Töötulide Lahendamise Komisjoni kaudu saavutas 10—15% töötasude tõusu. Asutati ühingu juure laenu- ja toetuskassa.

Elektrikute Ühingu jatkas oma hääle kandja „Elektriku“ väljaandmist. Kerkis üles kollektiivlepingu sõlmimine, mida aga lõppeva hooaja tõttu ei suudetud teostada. Küll aga saavutati osaline töötasude tõus. Organiseerimistöö viidi läbi edukalt.

E. Mööbelseppade Ühingu ümber koondusid mööblitöö alal töötavad töölised. Ühingu liikmete arv näitas pidevat tõusu. Ühingu algatusel viidi läbi tööpäeva lühendamine. Ühingu poolt vastu võetud otsuse kohaselt ei tohi töötada üle normaalse tööaja, s. o. kaheksa tunni.

Tallinna Sadamatöölise Ühingu poolt alustati uute töötariifide elluviimist. Samuti on ühingu taotlenud sadamatöölise haiguste vastu kindlustamist.

E. Klaasipuhujate Ühingu algatusel viidi edukalt läbi palgavõitlus, mille läbi tööliste palgad tõusid tunduvalt.

T. Keemia ja Paberitöölise Ühingu rikkastus osakonna võrra Jägalas. Samuti peeti läbirääkimisi Kohila paberivabriku töölistega osakonna asutamise asjus. Ühingu liikmete arv kasvas.

Tartu Eelektrimontööride Ühingu sõlmis tööandjatega kollektiivlepingu. Peale selle korraldati liikmetele tasuta kursusi. Tartu montöörid on peaaegu 100% organiseeritud.

Tartu Ehitustöölise Ühingu, millel on osakonnad Jõgeval, Palal ja Põlvas, töötas intensiivselt. Liikmete arv näitab pidevat tõusu.

Tartu Metallitöölise Ühingu juure loodi plekkseppade sektsioon.

Tartu kivitöölise Ühingu juure loodi pottseppade sektsioon. Ühingu on osakonnad Kallastel, Ninal, Kolkjal ja Varnjal.

Pärnu Töölise Ühingu juure loodi uusi sektsioone. Ühingu juhtimisel valiti rida töölisvanemaid ja viidi läbi palgavõitlusi. Peeti kursusi, kõnekoosolekuid, asutati enesearendamise klubid ja täiendati raamatukogu. Eriliselt peab väljatõstma ühingu poolt korraldatud töölisvanemate ja ametiühinglaste koosolekuid.

Pärnu Sadamatöölise Ühingu liikmeskond kasvas kahekordseks. Töötati välja kollektiivlepingu kava, mida ei suudetud veel maksta panna. Töötüli korras saavutati vastuvõetavad palganormid. Muretseti ühingu vastu võetavad ruumid.

E. Vorsti ja Lihätöölise Ühingu tegevust tähistas kollektiivlepingu nõue, mis aga vaatamata ühingu sammudele läbi ei läinud. Palgavõitluse luhtumisega tuli ühingu tegevuses ajutine tagasilöökk, millest loodetakse varsti üle saada.

Viljandi Töölise Ühingu töös tõsteti esile organiseerimistöö. Ühingu võis tagasi vaadata 20-a. tegevusele. Muretseti ajakohased ruumid, kus seati sisse lugemislauad. Töötati välja uus kodukord ja asutati sadulseppade sektsioon.

Türi Töölise Ühingu asutas lugemislaua, orkestri ja näitetrupi. Kultuurtöö

poolt sammub ühingu Türi esirinnas. Ühingu on kasutada ruumikas saal.

Narva Ehitustöölise Liit asus energiliselt tegevuse elustamisele. Töötati välja töötariifid ja tehti tõhusat organiseerimistööd.

Ka kõik teised Keskliitu kuuluvad ühingu on möödunud aastal oma töös märksa energilisemad olnud kui varem, ja on pannud erilist rõhku organiseerimistööle, mis on aluseks muule tegevusele. Selles asjas on Tartu Keskliit silmapaistvat tegevust näidanud. Tartu Keskliidu algatusel korraldati ülelinnaline organiseerimiskuu, korraldati kursusi ja teostati ühispuudeost jne.

Ametiühingud näivad olevat selles ajajärgus, kus neil ei ole karta tagasiminekut. Paljud ühingu on ka majanduslikult sedavõrd kindlal alusel, et nad on suutnud ametisse panna palgalised asjaajajad. Loodame, et käesolev aasta möödub samuti edu tähe all ja tööliste organisatsioonid leiavad enam poolehoidu laialdastes tööliste massides. Intensiivse, organiseerimistööga kasvab ühingu jõud ja jõu kasvamisega ühingu osatähtsus ühiskonna eluavaldustes.

J. J.

Olukord Tallinna tekstiilkäitistes.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna usaldusmeeste ja töölisvanemate koosolek peeti pühapäeval, 16. jaanuaril.

Koosoleku avas ühingu esimees E. Kadakas, kes ühtlasi esines aruandega ühingu tegevusest. Läinud aasta tekstiiltööstuses on möödunud palgakõrgendamiste nõudmiste tähe all, missuguseid rahuldati Töötülide lahendamise komisjoni poolt vaid osaliselt, 5—10% ulatuses. Praegu on märgata kriisi mõju puuvilla ja kunstiidi harudes; ühtlasi tekstiiltöölise arv vähenes umbes 1500 võrra, võrrelduna möödunud aasta juuliku arvuga. Kohtadel on märgata tööterrorit ning tööandjad takistavad töölisvanemate tegevust. Viimasel ajal tööandjad tarvitavad uut taktikat, tõstes käitiste palku väljavalitud gruppidele. Järgnevad aruanded kohtadelt.

Balti Puuvillavabrikus töötab 1400 töölist ümber. 4. detsembril vallandati 70 töölist, pärast seda vallandamis ette tulnud ei ole. Hiljuti teostatud puhastusaktatsioon meistrite ja välismaalaste hulgas aitas kaasa normaalse olukorra jaluleesamiseks tööliste ja vabrikavalitsuse vahel. Teenistus on päevatööl kr. 1.72—1.88, tükitöölistel — üle kahe krooni päevas. Kangrute rahulolematust tekitab uue hinnatabeli koostamise süsteem, kuna igat riidesorti hinnatakse isemoodi. Viimane töö-

liste üldkogu koosoleku nõudmine — käitise tegevust ratsionaliseerida abitöölise arvu suurendamise ja õiglase tööjaotuse teel — on praegu kaalumisel vabrikuvalitsuses ning vastus töölisnõukogule saabumata. Tellimisi jätkub kaheks kuuks.

O. Kilgas'e käitises on tööl 700 töölit. Kangrute teenistus kr. 1.40 päevatööl, tükitööga teenitakse harva enam, kuna toormaterjal on halb. Kunstsiidi osakonnas on tellimisi vähe. Hiljuti asutatud Kilgas'e N.M.K.Ü. tegevus ei leia erilist pooldamist tööliste seas.

Eesti Siidis töötab 415 töölit. Teenistus 28—32 senti tunnis. Oktoobris suurendati telgede normi, vastavalt vähendades tasu tükitöödele. Ajutise tellimiste vähesuse tõttu poollid, ristpoolijad ning käärirjad on tööta üks päev palgaajavahemikul.

Tekstiiltööstus „Tekstilana's“ on olukord endine. Töötatakse 6 tundi päevas à 5 päeva nädalas, mistõttu palgatase on madal. Tellimisi on vähe. Kokkuhoidu saavutamiseks valandati meister ja laohoidja.

„Rauaniidis“ on tööl 237 töölit. Palgaalamäär kangrutele on kindlustatud kr. 2.40 päevas. Kavatakse ratsionaliseerida käitise tegevust, tõstes telgede arvu ühest kaheeni. Värvi- ja värviliste rahulolematust tekitab mitteõiglase tööjaotus.

Tekstiiltööstus „Transito's“ on olukord endine. Tööliste arv — 62. Tellimisi küllalt. Tükitöölise päevateenistus kr. 2,5—3,5.

Trikootööstus „Bertoonia's“ on olukord endiselt halb. Palgatase äärmiselt madal. Valandati kaks töölit. Tööle jäi seega 30 töölit.

„Vennad Tofer'i“ käitises oktoobrikuul esitatud palgakõrgendamise nõudmise tagajärjel tõsteti täiendavalt vabrikuvalitsuse poolt tööliste palku 5—12%, mööda minnes Töötülide lahendamise komisjoni otsusest. Kolme teljega töötavatele kangrutele kindlustati palgaalamäär 35 senti tunnis, kahe teljega töötamisel — palgaalamäär päevatööl 25 senti ning tükitöödele — 27 senti tunnis. Ka siin töölised ei ole rahul uute riidesortide hindamise süsteemiga, kuna alati määratakse madalamat eelmisest. Tööliste tööpinge tõstmise tagajärjel vallandati 10 töölit. Maksmapandud masinate arvuga töötamine on võimalik ainult päevatöö alusel, väljaspool igasugust tükitöö hinda. Ratsionaliseerimise eesmärk — tööproduktiivsuse tõstmine endise palgatase juures — on saavutamata ning seetõttu, kuuldavasti, käitise juhatus kavatab tagasi pööruda vana enneratsionaliseerimisaegse süsteemi juure.

B. H.

Algamas eraametr., väikemaap. ja maatöölise organiseerimine.

Eraettevõtete ametnikkude kodal on käsil ametnikkudele kutseühingute loomine. Lähemal ajal korraldatakse Tartus organiseerimiskoosolek ametnikkudele,

kus on kavas ka kutseühingu loomine. Samasugune ühing tuleb loomisele ka Tallinnas. Tallinnas tegutsevad juba mitu samade sihtidega ühingat, nagu Tallinna Äri-, kontori-, kantselei- ja kooperatiivteenijate kutseühing ja Äriteenijate Ühing. Koja poolt on välja töötatud ühtlane põhikiri kõikidele ametnikkude ühingutele.

Maatöölise ja Väikemaapidajate kajas on kõne all olnud organiseerimisküsimused. Kavatakse luua maatöölisele ja väikemaapidajatele uued kutseorganisatsioonid. Sel puhul lõpeks E. Maatööraha ühisuse tegevus lõplikult. Praegu on E. M. Ühingu tegevus ajutiselt katkestatud.

Vorstivabrikute tööliste seisukord halveneb.

Möödunud aasta kevadel astusid vorstitöölised samme oma olukorra parandamiseks. Selleks esitati ametiühingu kaudu tööandjatele kollektiivlepingu nõudmine. Vaatamata ühingu läbimõeldud ja energilistele sammudele ei läinud korda lepingut sõlmida. Aktsiooni luhtumisega jäi ka ühingu tegevus soiku. Aktsiooni tagajärjel tõusid palgad esialgu siiski tunduvalt, kuid mõne aja möödumisel algas töötasude alandamine, mille tagajärjel palgad on praegu halvemad kui varem. Sellevastu on töötingimused muutunud raskemaks. Tööpäev venib normaalsest pikemaks ja töölistel tuleb teha kolksugu kõrvaltöid. Nende vähemhete vastu on abi otsitud tööinspektoritelt, kuid see pole andnud nimetamistväärsed tagajärjed, sest seaduse rikkumise fakti on raske kindlaks teha. „Lihakspordi“ vorstivabrikus, kus olid palgad paremad, on olukord ka raskeks muutunud. Varemalt töötas nimeetatud vabrikus üle 60 töölise, nüüd ainult 30 ümber. Paremate palkade tõttu ei suudeta võistelda väiksemate vabrikutega, kus palgad madalad. Vorstitöölise olukorda võib parandada ainult ühingu poolt sõlmitud kollektiivleping. Kui üks katse ei läinud korda, siis sellepärast ei tarvitse veel ühingat alahinnata, vaid vastava tööala töölistel tuleb uuesti püüda läbi viia ülelinnalist liitumist ja uuesti katsetada üldise aktsiooniga.

O. Saare metallikäitises tekkis töötüli.

O. Saare käitise töölised oma koosolekul otsustasid esitada palganõudmise. Töölised nõudsid päevapalga garanteerimist iga üksiku tükitöö kohta ja kõigi töötasude tõstmist 15 protsendi võrra. Samuti nõuti minimaalpalgade kindlaksmääramist meestele 30 senti ja naistele 25 senti tunnis. Tööandjaga kokkulepet ei saavutatud, sest tööandja ei leia võimaliku olevat palku kollektiivset tõsta.

Töötüli anti Töötülide lahendamise komisjoni.

Tartu Töolisühingute Keskliit süvendab tööliste teadmisi.

Reedel, 14. jaan. kell 8 õhtul algavad Tartu töölistemajas, Filosoofi tän. nr. 11, Tartu Töolisühingute Keskliidu poolt korraldatavad loengud. Avaloeng toimub tervishoiu muuseumi juhataja dr. S u m b e r g i poolt ainel: „Töötervishoid“. Loengut saadavad selgitavad valguspildid. Edaspidised loengud toimuvad igal teisipäeval ja reedel kell 8 õhtul. Järgnevate loengute asjus on kokkuleppele saadud järgmiste lektoritega: prof. T a r v e l: töölisliikumise ajalugu; dotsent V i h a l e m: tööõigus; prof. T õ n i s s o n: ühistegevus; kohalik töökaitseinspektor: töökaitse seadused ja määrused; A u g. G u s t a v s o n: sotsiaalkindlustuse areng; linnanõunik R o o: ehitustehnika. Loengute kavasse kavatakse võtta veel rahvamajandust ja teisi aineid, mida kuulajaskond tahaks kuulata.

Loengud on esmajoones mõeldud töölinõukogu liikmeile, töölisvanemaile, ametiühingute usaldusmeestele, kuid kuulama võivad tulla ka kõik asjast huvitatud töölised. Sissepääs on kõigile vaba.

Loengute korraldamise kulude osaliseks katteks pöördus Tartu Töolisühingute Keskliit Haridusministeeriumi poole palvega toetuse saamiseks, millisele palvele ka sealt vastu tuldi ja loengute korraldamise kuludeks määrati ükskorda krooni toetuseks.

A. P.

Viljandi ametiühingud läinud aastal.

Läinud aasta on olnud Viljandi ametiühingutele jõudude koondamise aasta. Ei ole olnud erilisi väliseid efekte, mida võiks esile tõsta, kuid seda enam on tehtud tööd ühingute siseelu korraldamisel.

Viljandi Töolisühing, kelle liikmete arv langes 1934. a. õige madalale, on näidanud 1934. a. peale õige tunduvat tõusu, mis näib eelduste kohaselt püsivat ka käesoleval aastal. Ühingu aineline olukord, mis mõni aasta tagasi oli õige raske, on tunduvalt paranenud. Ühingu on soetanud endale korralikud ruumid, mis on kasutada kõigile Viljandi ametiühingutele. Ka lugemislaud on asutatud avalikuks tarvitamiseks ja seisab töolisühingu ülalpidamisel. Alus on pandud ka raamatukogule, mida tahetakse aineliste võimaluste piires teha Viljandis ainukeks enam-vähem täielikuks sotsiaalteaduslikke töid sisaldavaks koguks.

Viljandi Töolisüh. Ehitustöölise Sektsioon, mis asutati 1936. a. kevadel, on oma liikmete arvu kahekordistanud võrreldes 1936. a. lõpul olnud liikmete arvuga. Intensiivne organiseerimistöö käib järjest edasi. Sektsioon on iga aasta ehitustöö hooajaks koostanud koos tööandjate-ettevõtjatega tööde hinnakirjad, ühtlustades seega töötasusid ja tõstes seda aasta-aastalt. Muidugi ei ole veel töötasusid suudetud tõsta normaalsele tasemele, aga sama intensiivselt edasi töötades ja organiseerudes suudetakse vahest ka ehitustöölise olukorda tunduvalt muudatugi tuua. Kasu-

tades talvist ehitustööde vaheajaga kavatseb sektsioon korraldada mõningaid kursusi ehitustöölise täiendamiseks ja kutseeksamitele ettevalmistamiseks.

Viljandi Töolisüh. Sadulseppade Sektsioon asutati läinud aasta algul. Sektsioonil on läinud aasta kulunud organiseerimistööks, mis ka tulemusi on annud, koondades sektsiooni ümber peaaegu 100%-liselt Viljandi sadulsepatöölised. Muud nimetamisvärset tegevust ei ole noor sektsioon veel suutnud arendada.

Viljandimaa Jalanoütöölise ühingu, kes peale 1935. a. streiki hakkas lagunema, nagu see tavaliselt peale ebaõnnestumist sünnib, on suutnud end võrdlemisi ruttu koguda ja asuda uuesti ridade koondamisele. Läinud aasta kevadel oli ettevalmistamisel isegi uus palgavõitlus, kuid mõningail kaalutlusil loobuti siiski sellest. Eeloleval aastal muutub vististi ka siin palgaolude parandamine möödapääsematuks, sest töötingimused on muutunud otse võimatuks.

Viljandi Trükitöölise ühingu, kes 1928. a. streigi tõttu kaotas suurema osa oma liikmeid, on suutnud jälle mõlema töökoja töölised enda ümber koondada ja asuda palgaolude korraldamisele. Läinud aastal tehti peremeestele esialgu palga tõstmiseks, mis ka seevõrra tulemusi andis, et enamjao töölise palgad tõusid, olgugi, et see tõus oli äärmiselt väike, mis vahest ei vääriks nimetamistki, võrreldes elukalliduse tõusuga. Siiski on algus tehtud ja möödapääsemata on vististi ka käesoleval aastal palgaolude parandamine.

Viljandi rõivastustöölised on püüdnud ka endale organisatsiooni luua, kuid mõningail neist olenemata põhjuseil on see siiamedale siiski ebaõnnestunud. Kuid käesoleval aastal tul-lakse vististi ka sellega toime. Läinud aasta sügisel peeti ka palgavõitlust valmisriieteäridega, see lõppes aga ebaõnnestumisega. Streik oli organiseeritud peaaegu alikult töötapidajate poolt ja nende huvide kaitseks, mille tõttu ka töölised peaaegu enamuses sellest kõrvale jäid.

Viljandi käitistes on käitivanemaid valitud ainult üks, kuna peaks olema 5 käitivanemat ja üks käitisinõukogu. Viljandi linavabrikus pandi käima mõne töölise poolt käitisinõukogu valimise mõte, kuid selle eest pidid nad maksma ka oma koha kaotamisega. Hiljem küll anulleeriti see otsus ja töölised võeti jälle tagasi, aga valimine oli siiski seks puhuks ära hoitud.

Palgaolud ja töötingimused on käitistes äärmiselt viletsad, välja arvatud Viljandi Tuletikuvabrik, kus töölisi koheldakse korralikult ja makstakse enam-vähem korralik töötasu. Linavabrik, mis on suurem naistöötajate kasutaja, maksab naistele 15 senti tunnis, mis on otse kuulmatu praeguste elamistingimuste juures. Parem ei ole olukord ka teistes käitistes.

Lutsu lauavabrikus mindi isegi niikaugemale, et vallandati töölised ja võeti asemele vangid. Töolisühingu vahelesegamise tõttu oldi siiski sunnitud vangid töölt ära kutsuma ja need tööliseks asendamata.

V. M.

Kaevandustöölise resolutsioonid.

Kaevandustöölise Ühingu III kongress 19. detsembril 1937. a. võttis vastu järgmised resolutsioonid:

1. Arvesse võttes ebatervislikke töötingimusi kaevandustes ja eriti õlitööstuses, leiab, et tööaeg tuleks lühendada 40 tunnile nädalas, nii et tööliste teenistus selle tagajärjel ei vähene.

2. Kongress leiab, et paljude teiste maade eeskujul tuleks kaevandustöölise pensioniõiguslik vanadusepiir alandada 55 aastale, kuna erilised rasked tervisthävitavad töötingimused ei võimalda töötada kaevandustes ja õlitööstuses kõrgema vanaduseni.

3. Kongress tunnustab tarvilikuks, et võimalikult kiirelt Eestis maksuma pandaks kutsehaiguste vastu kindlustamine, milliste haiguste all kannatavad eriti kaevanduste ja õlitööstuste töölised.

Välismaine ringvaade

Ameerika presidendi Rooseveldi poolt algatatud palga- ja tööaja seadus esindajatekojas anti 216 häällega 198 vastuseismisel esindajatekoja töökomisjonile. Ajakirjanduse arvates olevat sellesamaga eelnõu samahästi kui tagasi lükatud. Mida sel puhul president kavatseb ette võtta, pole veel teada.

*

Tööpuudus Prantsusmaal on detsembri esimesel nädalatel tõusnud 337.983-ni 332.850 vastu kuu algul. Eelmisel aastal samal ajal oli aga Prantsusmaal töötuid 407.332. Tõusust hoolimata on tänavune arv mullusest ikkagi veel väiksem.

*

Čehhoslovakkias pikendati ametlikult kollektiivlepinguid. Plaanimajanduslike vahendite piirides, mis taotleavad nii tööolude korraldamist kui teatud majandusharude ratsionaalsemat organiseerimist, on Čehhoslovakkias hiljuti antud valitsusele võimalus määruste kaudu kollektiivlepingute maksvust sundslikult pikendada kogu riigi ulatuses, kusjuures sotsiaalministrile antakse õigus pikendada kollektiivlepingut ühes piirkonnas või ühes tööstusharus, kui tööliste ja ettevõtjate ühinged esinevad sellekohase soovivaaldusega.

Sellest järgneva poliitika sihiks on tõmmata kindlad piirid individuaalsele lepinguõigusele ja ühtaegu aga pidada silmas üldsuse majanduslike huvisid. Sellele poliitikale andsid täiendava sisu parlamendis peetud sellekohased vaidlused, kus toonitati, et kollektiivlepingute pikendamine peab stabiliseerima ühislepete sõlmimise arengut, kaitsma töövõtjaid käitiste pahatahtliku seismajätmise vastu ja süstematiseerima toodanguprotsessi. Parlament otsustas, et kollektiivlepingud tarbekorral tulevad pikendada määramata ajani, kusjuures pooltel on õigus kokkuleppe alusel teha lepingutesse parandusi või neid osaliselt hoopis muuta.

Volituste seaduse alusel ongi juba sotsiaalminister paljudes tööstusharudes kohustuslikult pikendanud kollektiivlepingud kuni 1938. aasta lõpuni. Eeskätt on seda tehtud neil aladel, kus oli karta lepingute tähtaja kättejätmisel palgaolude halvenemist või massilisi vallandamisi.

*

50% palgast maha. Praha metallitöölise leht toob huvitava arvutuse Saksamaa õppinud metallitöölise palgalehe järele. Sellest nähtub, et sealne tööline teenib Somaqi tehastes Meissenis kahe nädala jooksul 49 marka 10 penni. Sellest võetakse aga palgamaksimisel maha: tulumaksu — mk. 2.10, tööfrondi maksu — mk. 1.80, haigekassamaksu —

mk. 6.05, tööpuuduse vastu kindlustusmaksu — mk. 5.17, vanusekindlustusmaksu — mk. 4.50, kokku kõik mahaarvamised marka 19.62, mis üksi teeb välja 40% nominaalsest palgast. Kui aga võtta arvesse Saksamaa suurt elukalliduse tõusu ja marga ostujõu langust, siis tegelikult kvalifitseeritud metallitöölise palk on üle 50% madalam endise aja palgast.

*

60 raskeltrikast perekonda. Äsja ilmus Ameerikas 500-leheküljeline raamat tuntud rahanduseriteadlase F. Lundbergi sulest, olles lausa sensatsiooniks Wall Streetil. Täpselt nii nagu Prantsusmaal ollakse harjunud kõnelema „200-st perekonnast“, pajatab ka Lundberg „60-st ameerika perekonnast“, kelle käes on rahvuslik vara, tööstus, kaubandus, ja kes seetõttu omavad määratu mõju poliitilisele elule.

Selle raamatu nimestiku esimese kümne hulgas leiame: 21-liikmeline Rockefellerite perekond varandusega üle 359 miljoni dollari, 34-liikmeline Morgani perekond varandusega üle 276 miljoni dollari, kolmandal kohal sammub Ford varandusega üle 220 miljoni dollari, kusjuures sealse määratu rikkuse omanikeks on ainult kaks isikut. Edasi järgneb 22-liikmeline Vanderbilt'i perekond varandusega 120 miljoni dollari ulatuses, siis Dupont — 79,5 miljoni dollariga, viieliikmeline Harknessi perekond 150 miljoni dollariga, viieliikmeline Melloni perekond samuti 150 miljoni dollariga, 4-liikmeline Whitney perekond 107,5 miljoni dollariga ja viimase kohal esimese 10 hulgas seisab „Chicago Tribune“ omanik MacCormick 70,4 miljoni dollariga.

Kuid Lundberg kinnitab, et peale selle 60 rängaltrikast perekonna on Ameerikas veel teine, veidi „vaesem“ perekondlik ring, kuhu kuulub umbes 400 perekonda, nõnda et kokku kapitalivõim jaguneb Ameerikas 500 perekonna vahel. Väljaspool seda ringi ei saa keegi määrata Ameerikas majanduslikku arengut. — Selle raamatu poliitiline sensatsioon seisab selles, et ta olevat ilmunud president Rooseveldi heakskiitmisel, kuna Lundbergi tuntakse presidendi lähedase sõbrana.

*

Sotsiaalkindlustuse finantseerimisest andis hästi läbitöötatud ülevaate Praha sotsiaalinstituudis professor Weiss, peatudes eriti tööpuuduse vastu kindlustamise ala juures. Kuna maailmasõja eel — jättes kõrvale inglise tööpuuduse vastu kindlustuse seaduse 1911. aastast — pühendati enam tähelepanu küsimuse põhimõttelisele küljele ja ka praktiliste võimaluste selgitamisele, käib tänapäeval

vaidlus enam mitte praktiliste võimaluste põhimõtete üle, vaid haarab küsimust nii: millised on töötute avaliku kindlustuse kõige paremad meetodid. Vabatahtlik omaabi ta väga mitmesugusel erikujul ei saa juba oma olemuselt olla kuigi rahuldav. Töötute avalik kindlustamine võiks ju sündida üldiste riigimaksude abil, ja moodustaks seega riigimajanduse niieelda solidaristliku sektori ühe osa. Kuid selles ei saa näha probleemi lõplikku lahendust, sest see meetod võib poliitilises mõttes tuua riigile sekeldusi. Töötute avalik kindlustamine on kahtlemata riigi üks ülesandeid, kuid seesugused ülesanded võivad leida lahendust ilma riigimaksude otsese kasutamiseta teisel, koöperatsiooni teel, kus need, kes kindlustusest otseselt on huvitatud, aitavad kanda ka kindlustuskulusid. Sellel seisukohalt osutub sotsiaalkindlustus riigimajanduse koöperatiivsektori üheks osaks. Prof. Weiss ei poolda ka seda seisukohta, et kogu kindlustuskulud sundkorras panna ettevõtjaskonna peale, sest see olevat realiseerimatu. Samuti peab ta võimalusi veeretada kõiki kulusid üksi töövõtjale.

Ainsaks õigeks sotsiaalkindlustuse, eriti aga tööpuuduse vastu kindlustuse finantseerimise viisiks tuleb pidada ettevõtjate, tööliste ja riigi maksustamist.

Kui ka edaspidise kohta on raske ennustada tööpuuduse ulatust, on ometi parem, kui jõudmööda aetaks ettenägelikku töötutepoliitikat, et vältida olukorda, kus tuleks täiesti ettevalmistamatult seista jälle suure tööpuuduse nähte ees. Finants- ja konjunktuurpoliitilisest seisukohast on vaja töötute fondi korjata tagavarasid, et depressiooni ja majandusliku kokkurusumise ajal oleks võimalus mõjukalt astuda välja masside osustajõu vähenemise vastu ja seega hoida ära kriisi arenemist majanduslikuks katastroofiks. Kõneleja oli lõpuks arvamisel, et tööpuuduse vastu kindlustuse teostamine ei ole seotud ülesammatute raskustega, kui tema majanduslikust tähtsusest ainult saadakse õieti aru.

*

Inglismaal uus vabrikuseadus hõlmab nii vabrikute kui käsitöökodade töölisti, koguarvus 5,5 miljonit inimest. Seaduse tähtsaimaks küljeks on see, et ta kaotab töökaitses eeskirja mõttes vahe vabiku- ja töökojatööliste vahel. Seni näiteks käsitöötöötetes oli lubatud teha märksa enam ületunnitöid kui vabrikus, ja käsitöökodades ei pandud väga palju rõhku tervishoidlikudele ja julgeoleku tingimustele. Uus seadus kaotab täielikult vahe mõlema ettevõteliigi vahel ja kirjutab mõlemil pool ette senisest hoopis valjemad eeskirjad. Seadusega korraldatakse ületunnitööd, naistööliste tööaega, samuti noortööliste tööaja tingimusi, kaitse temperatuuri, õhuruumi, liikumiseks vajaliku ruumi suurust töökojas jne. Tekstiiltööstuses kaotatakse erikord, mis lubas töölistel teha enam ületunde kui teistes tööstusharudes, samuti kaotavad siin maksvuse erikordaldued naistööliste ja noortööliste kohta.

Uued eeskirjad tunnustavad normaalseks töö-nädala tundide arvuks 48 tundi, s. o. 8-tunniline tööpäev läbi nädala. Alla 16-aastaste normaalseks nädalalundide arvuks on 44. Naistööliste ja noortööliste tööpäev võib alata kõige varem kell 7 hommikul, kuna senine seadus lubas neil alata tööd kell 6 hommikul. Noortööliste tööpäev ei tohi kesta kauem kui kella 6-ni peale lõunat. On lubatud teha mitte enam kui üks ületund päevas, ja kogu tööpäev — kaasa arvatud puhke- ja lõunatöökohad — ei tohi kesta üle 11 tunni. Laupäeviti peab

töö lõppema kell 1 päeval senise kella 4 asemel. Nädalas tohib teha ainult 6 tundi ületunde ja seda üksnes 25 nädalat aastas. Noortööliste üle 16 aasta vanuses võivad teha aastas 100 ületundi, alla 16-aastased aga kuni 50 ületundi aasta kohta, kusjuures hooajatööde kohta on tehtud mõningad erandid. Väga oluliseks eeskirjaks on see, et noored esimest korda vabrikusse tulijad peavad kuuluma arstlikule järelevalvatusel, et teha kindlaks, kas see töö neile tervislikult kahjulik pole. Järelevalve asutuse poolt väljaantav tunnistus peab täpselt ütlema, kas katsealune on tervislikult võimeline sooritama seda tööd, tegemata kahju oma tervisele. Huvitavad on ka eeskirjad, mis antud tööruumide kohta. Inglise tööliste käsutuses peab töö juures olema vähemalt 100 kubikmeetrit ruumi, et ei tuleks ette tööliste ülemäärast kuhjumist töökodadesse.

See on maksev, nagu öeldud, nii käsi- kui tööstustöö ruumide kohta. Ka temperatuur töökoja ruumides ei tohi langeda alla 15 pügalat Celsiuse järgi. Valgustuse ja kaitseabinõude kohta on pandud maksma täpselt erireeglid. Et uut seadust ka tõeliselt teostataks, selleks nähtakse ette tööinspektsiooni laiendamist ja inspektorite arvu suurendamist senisest märksa enam.

*

Rootsis on hakatud tarvitama uusi meetodeid kollektiivlepingute asjus läbirääkimiste alal, nagu see juba on sündinud metallitööstuses, mäekaevanduses, saeveskites ja šokolaaditööstuses, kus on saavutatud kokkuleppe alusel paremusi umbes 70.000 töölisel, ilma et oleks olnud vaja üelda üles kollektiivlepinguid.

Rootsi mõned töölistilehed usuvad, et see hea algus on seletatav arusaamise kasvuga mõlema poole juures ja sooviga praegusi töövõimalusi täies ulatuses ära kasutada. Mõlemale poolele näib saavat selgeks, et nad peavad leidma mingisuguse koostöö võimaluse vastastikuste huvide kaitseks. Seesugune arusaamine tõendab, et on tekkinud vastastikune lugupidamine, mis omakorda on tugevate organisatsioonide vastutustundeliku juhtimise tulemuseks — ütleb „Social-Demokraten“.

Uus meetod seisab selles, et ametiühingute juhatuse ja liikmeskonna vahel lülitatakse uus instants: kõigi asjaosaliste organisatsioonide esindajate erikoosolek, kus esindajail on täielik volitus otsustada lõplikult kõiki kollektiivlepingu uuendamise ühenduses olevaid küsimusi. Igatahes arvamised selle uue süsteemi suhtes lähevad esialgu lahku: ühed peavad seda meetodit diktatuuriliseks, teised aga — demokraatia edusammuks. Leht arvab, et viimased olevat jõudnud tööle lähemale. Kuidas seda meetodit ka iseenesest hinnata, aga selles pole kahtlust, et sel teel suudetakse küsimusi kaaluda põhjalikumalt ja palju rutemini kui endise täiskogu istumiste ja liikmeskonna üldhääletuse kaudu. Keegi ei olevat seni ka veel suutnud tõendada, et uue süsteemi tagajärjel oleksid kannatanud töölistkonna õigustatud nõudmised.

*

Eesti töötülide lahendamise seaduse kokkuvõte on ilmunud Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu Bülletäänis nr. 47-s õige ulatuslikul kujul. Selle seaduse rakenduse tulemustest ei ole aga toodud mingit ülevaadet.

*

Põhja-Ameerika Ühendriikide ametiühingute so-
bitus nurjus. American Federation of Labor ja
Comitee for Industrial Organisation vahel peetud
läbirääkimised mõlema organisatsiooni kokkusula-
tamise asjus, millest meie eelmisel korral teata-
sime pikemalt, on nüüd lõplikult nurjunud. CIO

nõudis, et kõik ta liikmed võetaks AF of L-i vastu
otsekohe ja terves ulatuses. Viimane oli aga selle
vastu ja nõustus CIO liikmeid võtma vastu järk-
järgult pikema aja jooksul. Läbirääkimised liitu-
mise üle kestsid kaks kuud.

Lühiteateid.

Siseministri otsusel tühistati Tartus Usvanski ja
Pojad nahavabrikus töötaval välismaalastest meist-
ril peatus- ja tööluba Eestis. Väljasaatmise põhju-
seks on halvaks panev käitumine alluvate töölis-
tega.

Käesoleva aasta kevadel algab Koplis super-
fosfaadivabriku ehitamine. Ühenduses sellega ra-
jatakse ülgastele uus fosforiidikaevandus, kus tööd
leiaksid umbkaudu 300 töölist.

Riigihoidja otsusega lõppesid senise Riigikogu
volitused arvates 1. jaanuarist 1938. a.

Ilmus trükist Joh. Põllupüü ja Aleksander Kae-
lase poolt koostatud Tööliste töölepingu seadus
ühes määruste seletuste ja lisadega.

1. detsembriks 1937. a. oli töötajaid suurtöös-
tuses 48.491, kesktööstuses 8983, kokku 57.474.
Võrreldes andmetega kuu aega tagasi langes töös-
tuses töötavate isikute arv 1. detsembril ligi 1600
võrra.

Tööõnnetuste arvu vähendamiseks on Küttejõu
kaevanduses maksmata pandud uus kord, mille jä-
rele jäetakse tugipostid maa alla. Varem tuli kae-
vuril iga tugiposti eest, mille maa alla jätmine
kümniku arvates ei olnud hädavajaline, maksta
teatav summa kaevandusele.

Kiviõli sabotaažilood, mis ajakirjanduses löid
kõrgeid laineid, ja millega ühenduses nimetati ka
kaevandustöölise ühingu nime, on vaibumas. Ühingu
energilised sammud ja erapooletu uurimiskomis-

joni nõudmine on näidanud, et ühingul nende
lugude tekkimise algpõhjustega mingit ühendust ei
ole.

Tööstusliku töö seaduse muutmiselega on majan-
duslikul teel tehtavate tööde tööliste kohta uuesti
kindlustus- ja töökaitse seadused maksmata pandud.

Sotsiaalministeeriumis välja töötatud Vaimsel
alal töötajate töölepingu seadus on olnud arutusel
Vabariigi Valitsuse koosolekul. Seaduse ilmumist
võib oodata lähemal ajal.

Narva linavabrikus, kus töötab umbes 1300 töö-
list, kerkis päevakorrale palganõudmine. Üldkogu
otsuse kohaselt nõutakse juure 7 senti tunnis. Palga-
olude korraldamine oli arutusel ka Kohila paber-
vabriku tööliste üldkogu koosolekul, kus aga sidu-
vaid otsuseid ei tehtud. Kohila paberivabrikus valiti
hiljuti töölisnõukogu.

Narva tekstiilkäitistes töötas aasta vahetusel üle
4500 tööliste. Kalevivabrikus torkab silma võrdle-
misi suur välismaalaste arv juhtivatel kohtadel.

Eelolevaks põllutöö hooajaks kavandatakse sisse
tuua 4—5 tuhat põllutöölist Poolast. Poolakad ka-
vatatakse kohale tuua hiljemalt märtsi lõpuks.

„Eesti Metsatööstus“ ekspordib tuleval suvel
Pärnu kaudu kuni 5000 standardi metsamaterjali
mulluse 2200 standardi vastu. Metsamaterjali saa-
gimiseks on mõne kohaliku saeveskiga lepingud
sõlmimisel.

SISU: 1) Saateks. 2) Aasta vahetusel. 3) Tallinna Juuksetöölise Ametiühing 20-aastane. 4) „Sabotaaži“ lood Kivi-
õlis. 5) Sotsiaalseadusandlus. 6) Juriidiline nõuanne. 7) Ringvaade. 8) Välismaine ringvaade 9) Lühiteateid.

Iga teadlik tööline tellib 1938. aastaks „TÖÖLISTE HÄÄLE“!

Tegev- ja vastutav toimetaja: J. Jalaja.

Väljaandja: E. Töölisühingute Keskliit. Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 41—5, telefon 460-52;
avatud igal tööpäeval kella 10—12 ja 18—20.

Ilmub kuus vähemalt 16-leheküljelise numbrina.

Ilmunud 21. jaanuaril 1938.

Tellimishind: aastas 1 kroon, 6 kuud 60 senti; üksiknumber 10 senti. **Kuulutuste hind:** 1 lk. —
30 krooni, ½ lk. — 16 kr., ¼ lk. — 8 kr., ⅛ lk. — 5 kr. Kuulutused tekstis ja esiküljel 50% kallimad.